

Šta je učenje?

- **Učenje** = relativno trajna promena ponašanja koja je rezultat iskustva.
- **Socijalno učenje** = učenje u kom važnu ulogu imaju socijalni faktori

Vrste socijalnog učenja

Učenje uslovljavanjem

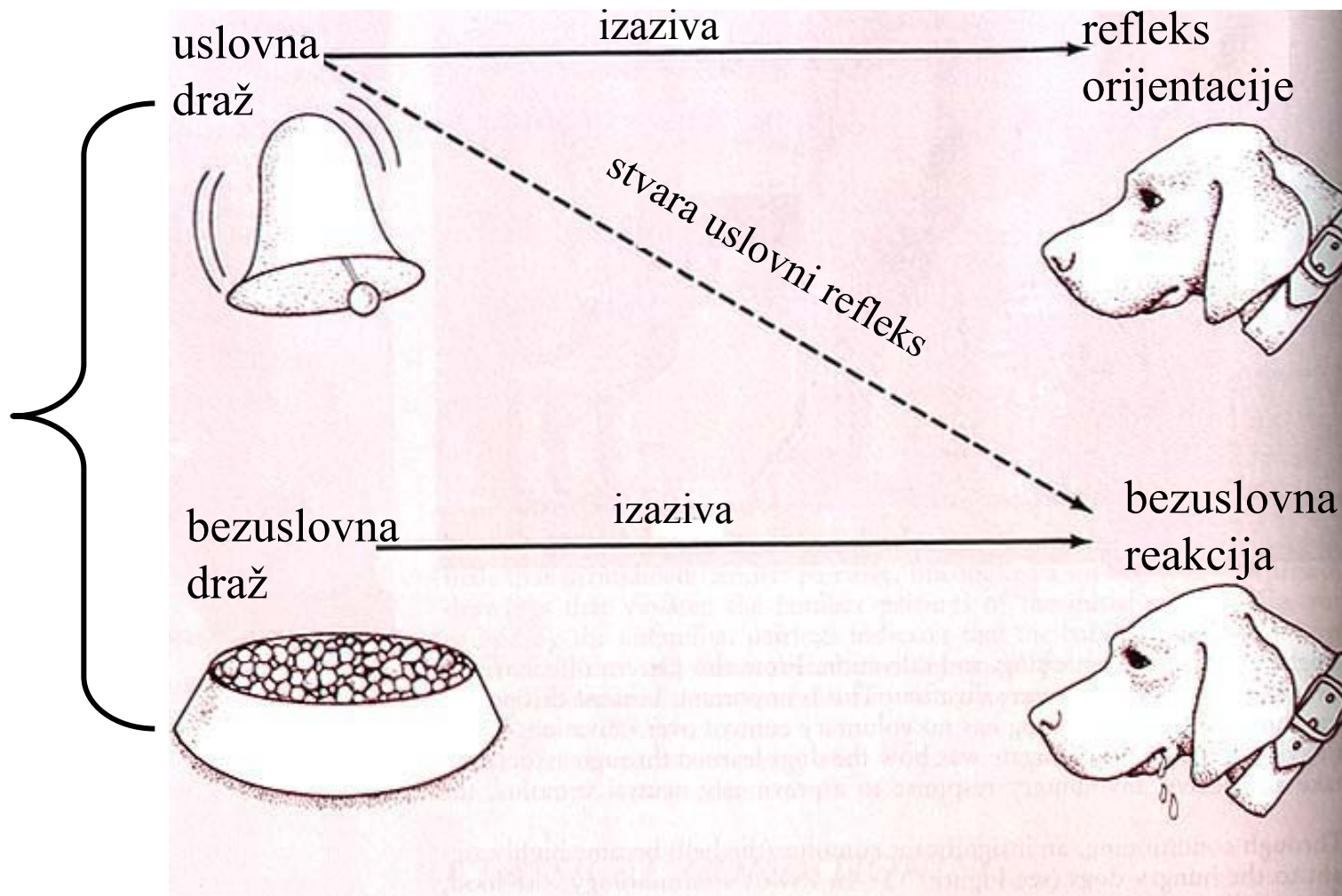
Učenje po modelu

Učenje uviđanjem

Vrste i oblici socijalnog učenja

- Učenje uslovljavanjem
 - Klasično uslovljavanje
 - Instrumentalno uslovljavanje
 - Opservaciono uslovljavanje
- Učenje po modelu
 - Učenje imitacijom
 - Učenje identifikacijom
 - Učenje učenjem uloga
- Učenje uviđanjem

Obrazac klasičnog uslovljavanja

Uslovljavanje emocija

- Eksperiment Votsona i Rajnerove (1920), poznat kao slučaj malog Alberta.
- Albert, domsko dete od 9 meseci,
- nije se plašio životinja u ZOO-u.
- Pokazivao strah od jakog zvuka i izmicanja podloge

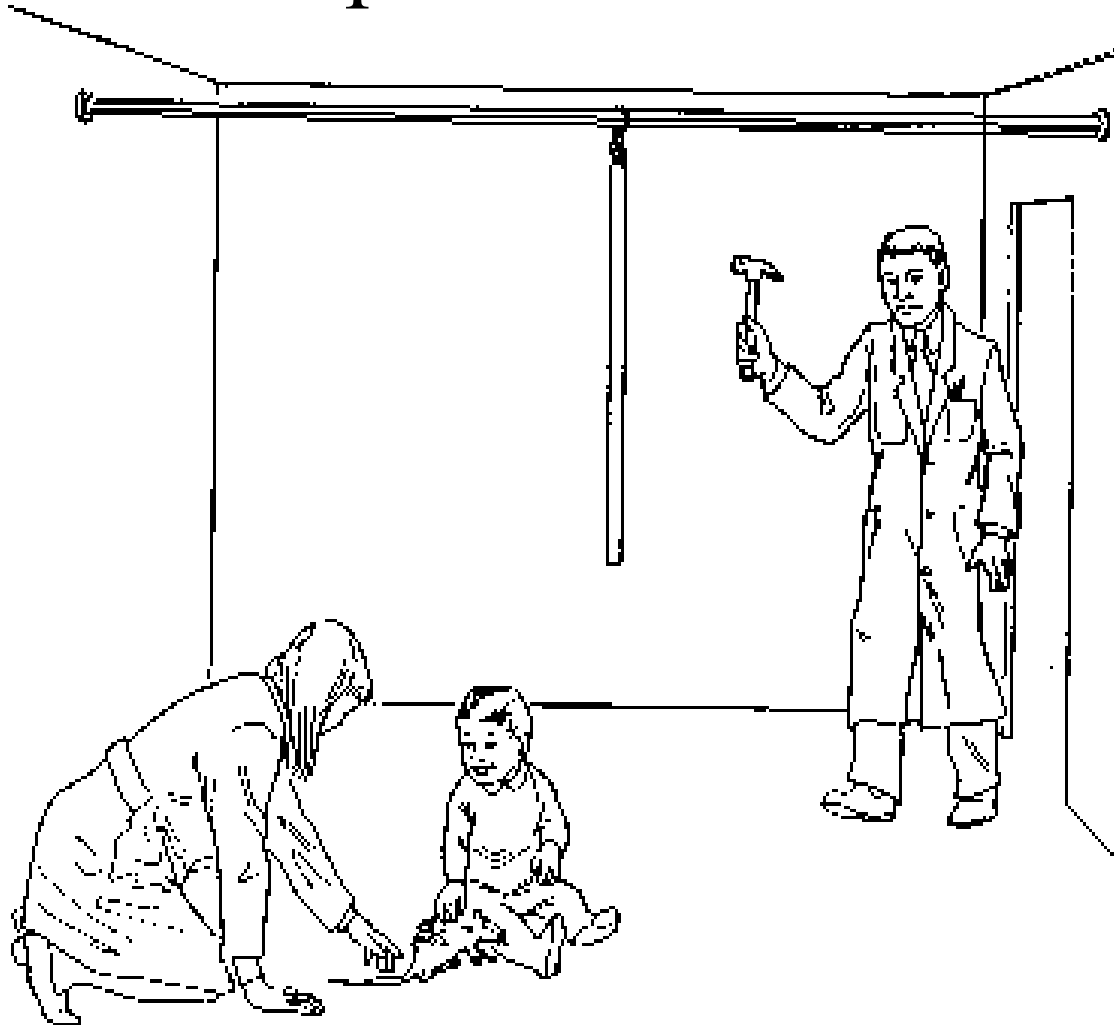
1. faza:

Pokazivao mu se beli miš - mali Albert nije pokazivao nikakav strah od njega

2. faza:

dok se Albert igra se mišem,
iznenada se proizvodi snažan zvuk

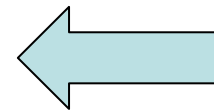
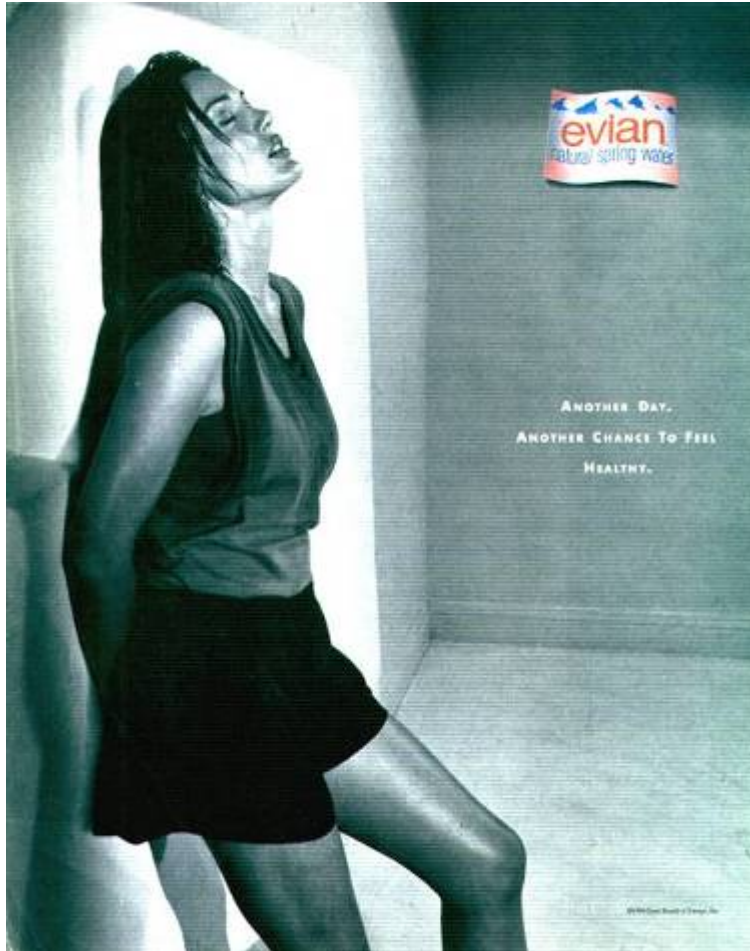
- 3) uslovna reakcija straha se široko generalizuje: boji se lekara u belom odelu, drugih belih životinja, životinja sa krznom itd.
- 4) posle 3-4 ponavljanja dete počinje da se boji i samog zeca.

Da li je Albert ikada “razuslovljen”?

Mada je Votson nameravao da ga razuslovi od naučenih strahova, nije stigao da to uradi, jer je malog Alberta usvojila jedna porodica van Baltimora. Njegova dalja sudbina nije poznata...

Korišćenje klasičnog uslovljavanja u reklamama

Reklama za mineralnu vodu

Anthony Burgess: Paklena pomorandža (*A Clockwork Orange*, 1962)

- Aleks, 15-godišnjak, sadistički nasilnik
- u zatvoru prihvata da prođe kroz averzivnu terapiju
- mučnina izazvana injekcijom sparuje se sa prikazivanjem scena nasilja
- po izlasku, nesposoban da odgovori nasiljem, trpi osvetu bivših žrtava
- prilikom pokušaja samoubistva ostaje živ ali i “izlečen”

Instrumentalno učenje

Ponašanje koje se uči je **instrument** da se postigne određeni cilj

Zakon efekta: Verovatnoća ponavljanja neke reakcije zavisi od posledica koje je prate.

pozitivne posledice reakcija je učestalija

negativne posledice reakcija je ređa

Još i: **Učenje putem pokušaja i pogrešaka**

Instrumentalno učenje

Učenje lavirinta

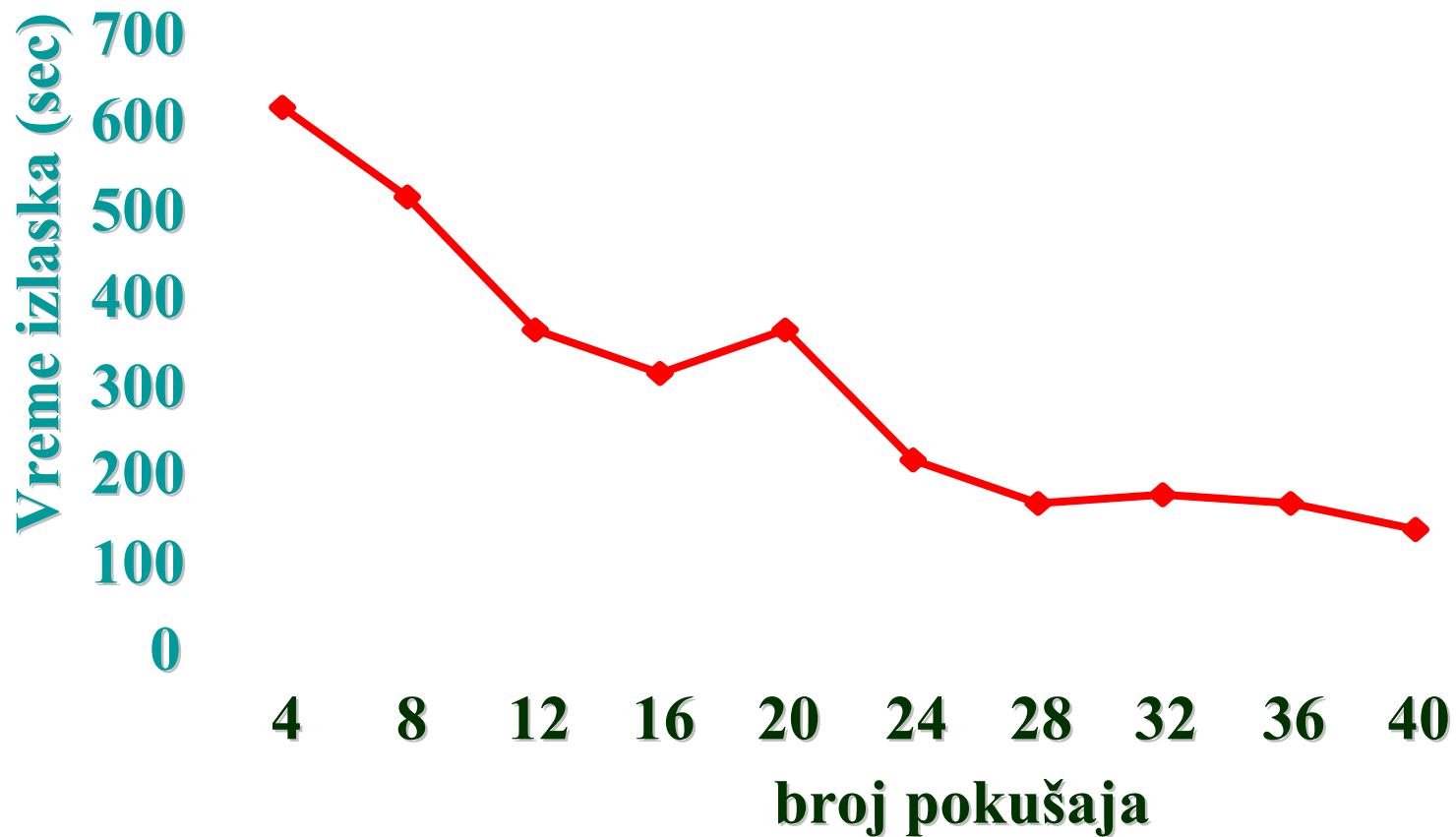
Prolaženje kroz lavirint → hrana
(reakcija) (ishod)

Torndajkova kutija

Pritiskanje poluge (reakcija) → hrana (ishod)

Instrumentalno učenje

Torndajkov eksperiment

Instrumentalno učenje

reakcija

posledica

Promena
reakcije

Pas
ustane

Dobije
hranu

Pas opet
ustane

U Pavlovljevom eksperimentu hrana **nije nagrada** za reagovanje na zvono, pošto ona sledi bez obzira kako pas reaguje.

U klasičnom uslovljavanju, hrana **je nagrada** zato što zavisi od ponašanja psa – on je dobija samo ako ustane.

U klasičnom uslovljavanju **deluje zakon efekta**: ponašanje se menja zavisno od svojih posledica.

Zakon efekta ne postoji u klasičnom uslovljavanju. Refleksi nisu osetljivi na svoje posledice.

Opservaciono učenje

Opservaciono učenje

- Albert Bandura

- nema potkrepljenja
- nema ponavljanja
- posmatra se tuđe ponašanje

Observaciono učenje: Eksperiment sa lutkom Boboom (1961, 1963, 1965)

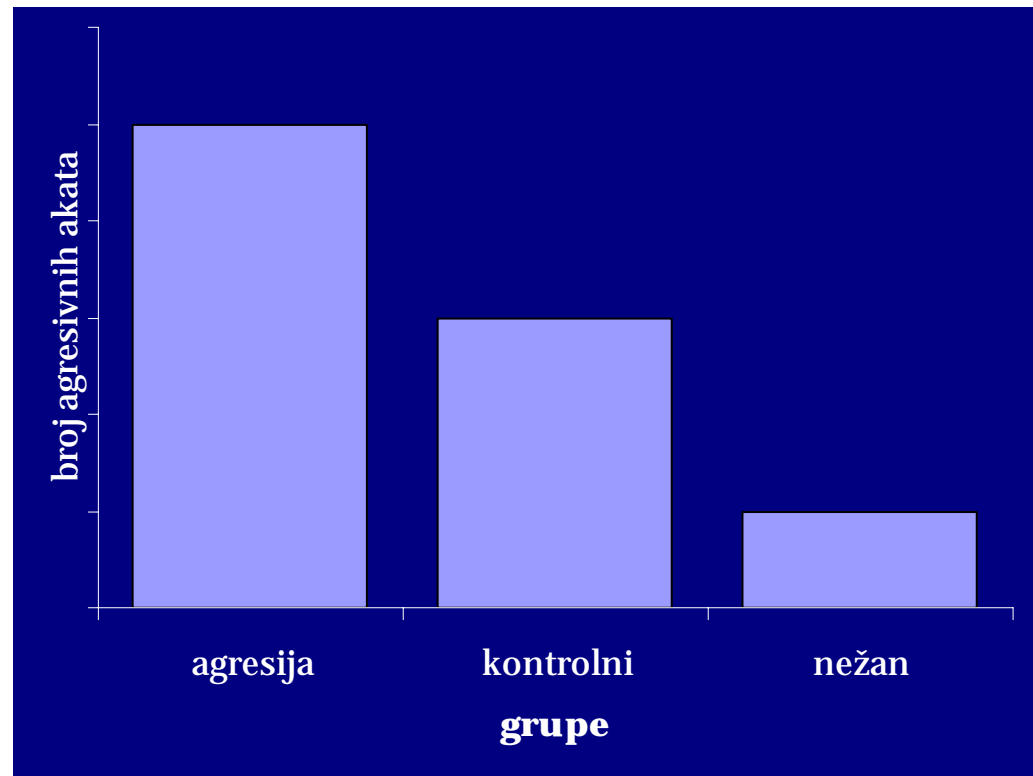
Opservaciono učenje

- Bandurina studija sa lutkom Bobo

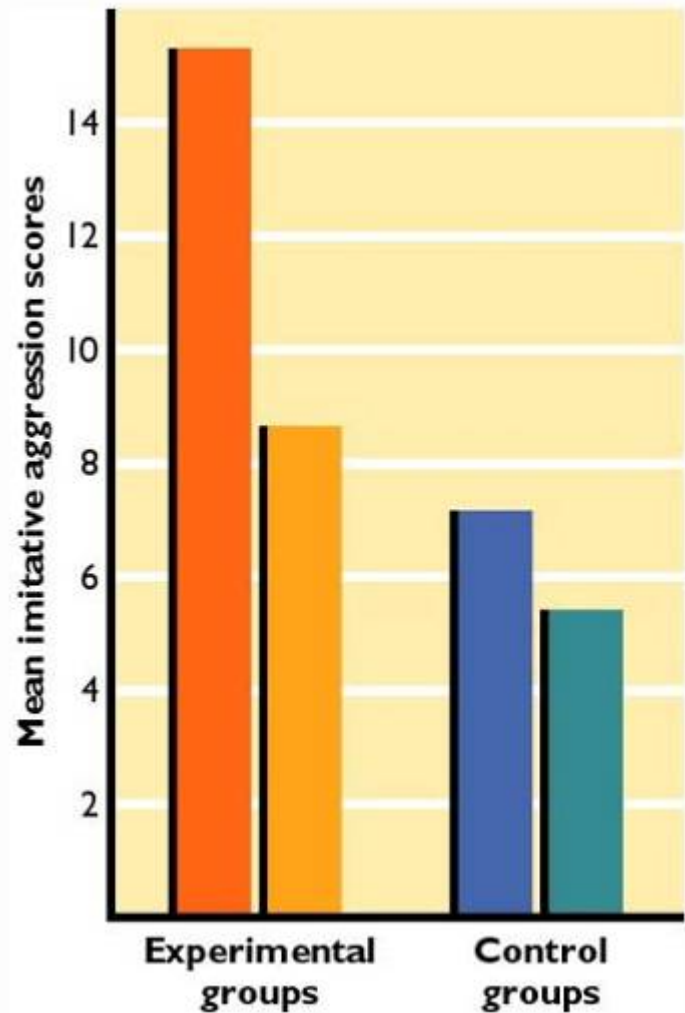
Opservaciono učenje: lutka Bobo

- deca posmatraju na TV kako se odrasli igra sa lutkom Bobo
- 3 grupe (IV):
 - Agresivni postupci
 - nežni postupci
 - bez gledanja TV (kontrolna grupa)
- Dete se ostavi samo sa lutkom
- zavisna varijabla = broj agresivnih akata prema Bobou

Opservaciono učenje

- agresivni model nagrađen
- agresivni model kažnjen
- neagresivni model
- bez modela

Specifičnosti učenja po modelu

- Stiču se novi oblici ponašanja
- Dovoljno je posmatranje modela, radnja koja se uči ne mora se izvoditi.
- ponavljanje nije nužno
- ponašanje koje se uči nije nužno potkrepljivati; nagrađuje se ili kažnjava ponašanje modela
- učenje se odvija bez namernog podsticanja modela ili bilo koga sa strane

Od čega zavisi stepen imitacije?

- od posledica koje posmatrano ponašanje ima za model
- od karakteristika posmatrača
- od emocionalnog stanja posmatrača

Oblici učenja po modelu

- imitacija
- identifikacija
- učenje uloga

Razlike između imitacije i identifikacije

Imitacija	Identifikacija
uče se složeni, integrisani oblici ponašanja	uče se specifični oblici ponašanja
postoji emocionalna vezanost za model	ne mora da postoji emocionalna vezanost za model
usvajaju se stalni oblici ponašanja koji se manifestuju tokom dužeg vremena	usvaja se uži segment ponašanja koji se upražnjava u toku ograničenog perioda

Identifikacija

- Po Frojdu, postoje dve vrste identifikacije:
- identifikacija sa agresorom (odbrambena identifikacija)
- razvojna (anaklitička) identifikacija

Kako meriti identifikaciju?

- utvrđivanjem sličnosti globalnih oblika ponašanja
- utvrđivanjem procene sličnosti sa objektom identifikacije
- utvrđivanjem objektivne sličnosti u stavovima i vrednostima

Učenje učenjem uloga

Specifične karakteristike:

- uloga se mora učiti kao totalni organizovani sistem
- uče se i komplementarne uloge

Faktori koji olakšavaju odn. otežavaju učenje uloga

- jasnoća u očekivanom ponašanju koje se vezuje za položaj
- saglasnost o tome kakvo ponašanje vezano za položaj se očekuje
- slaganje da neka osoba zaista ima određeni položaj
- usklađenost sa očekivanjima od komplementarnog položaja
- pervazivnost uloge
- motivisanost da se usvoji određeno ponašanje

Učenje uviđanjem

Učenje uviđanjem

- do uspeha dolazi naglo, odjednom (A-ha! doživljaj)
- pošto je jednom rešen problem, pokušavanje se više ne ponavlja
- nađeno rešenje koristi se i u sličnim situacijama

Internalizacija

= usvajanje socijalnih normi kao stalnih sopstvenih pravila ponašanja

Spoljašnju kontrolu nad ponašanjem postepeno zamenjuje unutrašnja kontrola

Objašnjenja internalizacije

Ajzenk: klasično uslovljavanje

eksperiment Solomona i Vajna

Objašnjenja internalizacije

- Frojd: formiranje Superega (“glas naših roditelja u nama”)
- Odnos autoriteta između oca i deteta internalizuje se u odnosu Nad-ja i Ja.
- Formiranje Nad-ja je rezultat razrešenja Edipovog kompleksa.
- Zbog drugačijeg mehanizma formiranja, Nad-ja kod žena ima manju snagu i nezavisnost.

Objašnjenja internalizacije

- Festinger: važnost parcijalnog potkrepljenja
- **Zašto** bi parcijalno nagrađivanje i kažnjavanje imalo jači efekat?

Zašto je nagrađivanje efikasnije od kažnjavanja?

- ima jači efekat
- ima trajniji efekat
- stiču se novi oblici ponašanja
- ima pozitivan efekat na razvoj ličnosti

Zašto je kažnjavanje loše?

- Ne “briše” nepoželjno ponašanje.
- Proizvodi neželjene sporedne efekte.
- Neefikasno je ako nije odgovarajuće.
- Može biti izgovor za agresiju..
- Ukazuje koje ponašanje loše ali ne i koje je poželjno.

Od čega zavisi efikasnost kažnjavanja?

- koliko je jaka motivacija organizma za kažnjavanim ponašanjem
- postoji li alternativno ponašanje
- od intenziteta kazne
- od vremenskog razmaka
- od tumačenja kazne

Kako da kažnjavanje bude efikasno?

- Objasniti šta je razlog za kažnjavanje.
- Naglasiti da se kažnjava ponašanje, a ne osoba.
- Kazna treba da jasno i neposredno sledi nepoželjnu reakciju.
- Kazna ne treba biti prejaka ni preslaba.
- Ne koristiti fizičku kaznu.